

I. megoldás. A pozitív ponttöltés elektromos megosztást hoz létre a fémgömbön. A negatív töltések közelebb vannak a ponttöltéshez, mint a pozitívak, és mivel a Coulomb erő a távolság négyzetével fordítottan arányos, a megosztott gömb és a ponttöltés vonzza egymást. Ezért a gömbre pozitív töltést kell felvinni, ha azt akarjuk, hogy a fonalak függőleges helyzetűek legyenek.

Ha ezután a felfüggesztési pontokat közelítjük, a vonzóerő nagyobb mértékben nő, mint a taszítóerő, két okból is:

a) ha a gömb töltéseloszlása változatlan maradna, akkor az erők $1/r^2$ -es távolságfüggése miatt a vonzóerő növekedése nagyobb, mint a taszítóerőé. (Az $1/r^2$ függvény kisebb r -ek esetén gyorsabban változik.)

b) közelítéskor a megosztás növekszik.

Ezért a felfüggesztési pontok közelítésekor a két felfüggesztő fonál egymás felé fog kitérni. Ugyanilyen meg gondolás alapján távolításakor a taszítóerő csökkenése kisebb, mint a vonzóerőé, az eredő taszítóerő a fonalak széttartásában nyilvánul meg.

Dőry István (Budapest, Piarista Gimn., IV. o. t.)

II. megoldás. Legyen a ponttöltés távolsága a gömb középpontjától r . A gömbön létrejövő megosztás hatása helyettesíthető egy m dipólus hatásával. A dipólus és a q ponttöltés közti vonzóerő:

$$(1) \quad F_v = kq \cdot 2m/r^3.$$

Hogy a fonalak függőlegesek legyenek, a gömbre q' pozitív töltést kell felvinni, ami

$$(2) \quad F_t = k \cdot qq'/r^2$$

taszítóerőt eredményez. A q' töltés alkalmas megválasztásával az eredő erő nulla:

$$F = F_v - F_t = kq \cdot 2m/r^3 - k \cdot qq'/r^2 = 0,$$

így

$$(3) \quad q' = 2m/r.$$

Ha megváltoztatjuk a gömb és a ponttöltés távolságát az egyensúlyi r értékről valamilyen x értékre, a köztük ható erő (pozitív előjellel vonzerő)

$$(4) \quad F(x) = kq \cdot 2m^*/x^3 - k \cdot qq'/x^2,$$

ahol az m^* dipól értéké különbözik m -től, hiszen a megosztás mértéke függ a távolságtól.

(3) segítségével

$$(5) \quad F(x) = \frac{2kq}{x^2} \left(\frac{m^*}{x} - \frac{m}{r} \right).$$

Ha a testeket az egyensúlyi helyzetnél közelebb hozzuk egymáshoz, $m^*/x \gg m/r$, mivel $x < r$, és mert közelítéskor a megosztás mértéke is nő, azaz $m^* > m$. Ekkor tehát $F > 0$, a testek vonzzák egymást, a fonalak összetartóak.

Amennyiben $x > r$, a megosztás mértéke is kisebb ($m^* < m$), és így $m^*/x < m/r$: az eredő erő negatív. Távolításakor taszítóerő lép fel, a fonalak széttartóak.

Kriza György (Budapest, Fazekas M. Gyak. Gimn., III. o. t.)